

تحلیل روابط فضایی شهرهای کوچک و روستاهای پیرامونی (مطالعه موردی: شهر گهواره در استان کرمانشاه)

نوذر قنبری^۱

استادیار گروه جغرافیا، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۶/۱۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۳/۲۶

چکیده

این پژوهش به ارزیابی روابط شهر کوچک گهواره و روستاهای پیرامونی آن می‌پردازد. هدف اصلی این مطالعه، بررسی وضعیت، روابط و وابستگی‌های فضایی شهر گهواره و روستاهای پیرامونی آن است. این پژوهش از نوع «کاربردی- توسعه‌ای» بوده و در تهیه آن از روش تحقیق «توصیفی-تحلیلی» استفاده شده است. بررسی روابط فضایی شهر گهواره با روستاهای پیرامونی نشان می‌دهد که، روابط خدماتی با میانگین (۴.۲۲) بیشترین و روابط آموزشی با میانگین (۳/۸۸)، تحرکات جمعیتی با میانگین (۳/۸۱)، روابط سیاسی-اداری و سازمانی با میانگین (۳/۷۶)، روابط اقتصادی با میانگین (۳/۳۱)، روابط فرهنگی با میانگین (۲/۹۹)، روابط اجتماعی با میانگین (۲/۶۰)، و روابط تکنولوژیکی با میانگین (۱/۴۴)، کمترین سطح از روابط را به خود اختصاص داده‌اند. نتایج این پژوهش بیانگر این موضوع است که همه‌ی انواع روابط این شهر با روستاهای پیرامونی از نظر عملکردی متوسط و ضعیف می‌باشند. به عبارتی دیگر این شهر نتوانسته ارتباطات و روابط فضایی مناسبی با روستاهای پیرامونی خود برقرار کند. از مجموع ۸ رابطه شهر با روستاهای پیرامونی، ۴ رابطه از نظر عملکردی متوسط و ۴ رابطه نیز ضعیف ارزیابی شده است. روابط خدماتی، آموزشی، اقتصادی و سیاسی-اداری متوسط و روابط تکنولوژیکی، فرهنگی، اجتماعی و جمعیتی ضعیف بوده‌اند.

واژگان کلیدی: تحلیل فضایی، شهر و روستا، روستاهای پیرامونی، شهر گهواره

مقدمه

سکونت‌گاه‌های روستایی در استان کرمانشاه پراکنش و توزیع نامتعادلی دارند. این توزیع و پراکنش نامتعادل باعث بوجود آمدن چالش‌هایی برای ادامه حیات و زیست در آنها شده است. فقدان سکونتگاه‌های مرکزی به عنوان قطب-های رشد و توسعه از مهمترین این چالش‌ها است. اگر چه از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ و در طی ۱۵ سال، ده‌ها سکونت-گاه روستایی در این استان تبدیل به شهر شدند و مقرر گردید بتوانند به عنوان کانون‌های رشد و توسعه به روستاهای پیرامون خود ایفای وظیفه نمایند اما به نظر می‌رسد در این مهم موفق نبوده‌اند و در برخی از ابعاد نتوانسته‌اند رابطه منطقی و کارآمدی با روستاهای پیرامون خود ایجاد نمایند. تقویت توان شهرهای کوچک نقش عمده‌ای در تعادل ناحیه‌ای دارد.

دستیابی به توسعه متوازن و یکپارچه در فضای منطقه‌ای و نظام‌یافته سکونتگاه‌ها که از نیازهای اساسی به شمار می‌آید موجب توجه و تأکید برنامه‌ریزان به شهرهای کوچک شد، در حقیقت تقویت شهرهای کوچک یکی از راهکارهای توسعه فضای منطقه‌ای است (Nasiri, E, 2009: 27). با تقویت شهرهای کوچک می‌توان مسیر مهاجرت-های روستائیان به شهرهای بزرگ‌تر را تغییر داده و بسیاری از مشکلات موجود در نواحی روستایی را که ناشی از عدم دسترسی مناسب روستائیان به مراکز خدماتی است، برطرف نمود. توسعه شهرهای کوچک همواره به عنوان یکی از سیاست‌های عمده در برنامه‌ریزی کشورهای در حال توسعه مد نظر بوده است. یکی از اهداف اصلی این سیاست، حضور و نفوذ بیشتر در روستاهاست. به واسطه اهمیت شهرهای کوچک در نظام برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای هدف تحقیق حاضر بررسی وضعیت روابط فضایی شهر کوچک گهواره با روستاهای پیرامونی آن است.

مهم‌ترین نقشی که برای شهرهای کوچک می‌توان بیان نمود، انتقال و تقویت توسعه در ناحیه تحت نفوذ روستایی است. نقشی که امکان می‌دهد هر یک از این شهرها، عملکرد خاص خود را در به‌کارگیری استعدادها و قابلیت‌های توسعه و تحرک شبکه شهری-روستایی در ناحیه موجب گردند (Fani, Z, 2003: 42). در طی دهه‌های اخیر، اکثر کشورهای در حال توسعه سیاست تمرکززدایی را در امر توسعه فضایی خود مورد تأکید قرار می‌دهند. در این میان شهرهای کوچک توجه درخوری را می‌طلبند زیرا این شهرها به عنوان آخرین حلقه ارتباطی میان روستاها با شهرهای میانی و بزرگ، نقش مهمی در انتقال توسعه به نواحی روستایی ایفا می‌کنند و با تقویت و توسعه این شهرها می‌توان به توسعه و تعادل منطقه‌ای دست یافت (Sadr mosavi & Talebzadeh, 2006: 2).

شرایط شهرهای کوچک از نظر تولید و ساختار نهادی، پیش‌تاز توسعه روستایی و منطقه‌ای است (Zebardast, E, 2004: 25). شهرهای کوچک به عنوان مکان مرکزی، بیشترین روابط را با حوزه نفوذ روستایی‌شان دارند. نقش این شهرها نه تنها به صورت مراکز توزیع خدمات و بازار فروش محصولات کشاورزی موجب پویایی بخش روستایی می‌شود بلکه عاملی در تجاری شدن بخش کشاورزی در حوزه‌های روستایی نیز هست.

امروزه با تحولات گسترده اقتصادی-اجتماعی و تکنولوژیک از جمله در زمینه حمل و نقل و راه‌های ارتباطی، روابط شهر و روستا بسیار گسترده و متنوع شده است. این روابط خود را به شکل جریان جمعیت، کالا، عقاید، سرمایه، اطلاعات و نوآوری نشان می‌دهد. به همین دلیل بسیاری از تحولات و تغییرات در شهرها و روستاها ناشی

از کم و کیف روابط بین آنهاست. بنابراین لازم است روابط شهری روستایی در روند برنامه‌ریزی مورد توجه قرار گیرد (Clayton et.al, 2003:186).

با گسترش امکان ارتباط کالبدی و ارتباط اقتصادی میان سکونتگاه‌ها، حرکات جمعیتی نیز افزایش می‌یابد. آمد و شدهای روزانه بین محل سکونت و محل کار، تحصیل، دریافت خدمات، مهاجرت‌های فصلی و موقتی برای اشتغال و مهاجرت‌های دائمی از پدیده‌های مرسوم و گسترده امروزی میان سکونتگاه‌های بشری می‌باشد که موجب شکل‌گیری ارتباط فضایی بین شهر و حوزه‌های روستایی و همچنین میان شهرهای میانی و کوچک می‌شود (Shokoe, H, 2001:271). امروزه علاوه بر موارد یاد شده، ارتباط اداری و سیاسی یکی از مهمترین عوامل شکل‌دهنده ارتباط فضایی و یکپارچگی سکونتگاه‌های بشری محسوب می‌شود. جریان بودجه و تصمیمات مسئولان، نظام بروکراسی حاکم و سلسله مراتب ناشی از آن از مهمترین عوامل تاثیرگذار در شکل‌گیری ارتباط فضایی و یکپارچگی سکونتگاه‌های بشری محسوب می‌شود.

صاحب‌نظران این حوزه و بخصوص "دینس راندینلی" این ارتباط‌ها را در هفت گروه (ارتباط کالبدی، خدماتی، اقتصادی، تکنولوژیکی، متقابل اجتماعی، حرکات جمعیتی، اداری و سیاسی) دسته‌بندی نموده‌اند (Rondinelli, 1985:141-149).

شهرهای کوچک بعنوان حلقه اتصال نواحی روستایی و نقاط شهری بزرگتر محسوب می‌شوند که تقویت و توسعه این گونه شهرها نواحی روستایی پیرامون خود را تحت تأثیر قرار داده و موجب تأمین خدمات گوناگون برای ساکنین این نواحی گردیده و همچنین زمینه رشد و توسعه این نواحی را به ارمغان می‌آورد.

با توجه به اینکه در نظام و شبکه شهری، شهرهای کوچک جایگاه عملکردی قوی ندارند. در این پژوهش به تحلیل روابط شهر کوچک گهواره در ارتباط با حوزه نفوذ و روستاهای پیرامونی آن پرداخته شده است.

بررسی نوع و میزان ارتباط بین شهرهای کوچک و روستاهای پیرامون آنها بسیار حائز اهمیت است. باید دانست که چه نوع روابطی وجود دارد و چه نوع روابطی هنوز شکل نگرفته است و یا چه روابطی باید ایجاد یا تشدید شوند. مطالعه‌ی روابط شهر و روستا و عوامل به وجود آورنده‌ی ارتباط بین آنها، اهمیت خاصی زیادی دارد. عملکرد مراکز شهری و روستایی تابع شرایط جغرافیایی محیط است. از این رو استقرار این مراکز متأثر از عوامل طبیعی، انسانی، اقتصادی و اجتماعی است و هر کدام از این عوامل به نحوی به شهر و روستا نقش می‌دهد و نحوه‌ی ارتباط شهر و روستا را تعیین می‌کند.

شهرهای کوچک به عنوان مراکز توسعه روستایی و بستر هماهنگ توسعه شهری و روستایی و حلقه اتصال فضاهای روستایی با شبکه شهری قلمداد می‌شوند و تا اندازه‌ای خلأ مراکز خدمات شهری را در حوزه‌های روستایی پر می‌کنند. از سوی دیگر، در ایجاد اشتغال غیرکشاورزی و تقویت خدمات تجاری، اداری، آموزشی و بهداشتی روستاهای حوزه نفوذ موثر بوده‌اند (Ziatavana & Entkhabi, 2007:3).

از دهه ۱۹۸۰، بواسطه رشد شتابان جمعیت در بسیاری از کشورهای جهان سوم و پیامدهای ناگوار آن تمرکزگرای، عدم تعادل فضایی، ناهنجاری‌های اجتماعی و شهری و... توجه بیشتری به شهرهای کوچک شده است. بسیاری از مطالعات اخیر در فرایند شهرنشینی کشورهای در حال توسعه نشان می‌دهد که نرخ رشد شهرهای بزرگ نسبت به

شهرهای کوچک و میانه بیشتر بوده است. شهرهای کوچک موقعی می‌توانند در توسعه روستاهای پیرامونی تأثیرگذار باشند که در ابعاد مختلف روابط فضایی خود را با فضاهای پیرامون ایجاد و گسترش دهند و ضرورت دارد این موضوع در ارتباط با شهر گهواره و روستاهای پیرامون آن مطالعه و بررسی شود.

مرور ادبیات و سوابق پژوهش

شهرهای کوچک به واسطه نقش مهم و کارکردی خویش در توسعه منطقه‌ای و محلی مورد توجه بسیاری از برنامه‌ریزان توسعه منطقه‌ای قرار گرفته و پژوهش‌های متعددی در رابطه با نقش و تاثیر این شهرها بر نقاط پسرکرانه روستایی در نقاط گوناگون دنیا صورت گرفته است. تجربیات جهانی در این زمینه یعنی اهمیت دادن به شهرهای کوچک بیانگر این واقعیت است که حل مسائل و مشکلات شهرهای بزرگ و مشکلات شهرنشینی جهان امروز و نیز توسعه روستاها در گرو حمایت و توجه جدی به شهرهای کوچک است. در ایران نیز طی سال‌های اخیر برای یکپارچه‌سازی مناطق مختلف کشور سیاست‌هایی اندیشیده شده است تا از تمرکزگرایی کاسته شود.

طرح آمایش سرزمین خط‌مشی و اصول توسعه جوامع شهری و روستای را ترسیم کرده و نقش و کارکرد هر یک از شهرهای (بزرگ، میانی و کوچک) را مشخص کرده است ولی توسعه و توجه به شهرهای کوچک در اولویت آخر قرار دارد.

سراغاز بحث‌های جدی و علمی درباره بحث روابط شهر و روستا، بیشتر به دهه ۱۹۴۰ میلادی باز می‌گردد. "دی. پرستون" در مجله‌ی موسسه جغرافیدانان انگلیس مطرح شد. وی تأثیرات متقابل شهر و روستا را در پنج گروه بدین شرح مورد مطالعه قرار داده است:

۱) تحرک مردم؛ ۲) جریان کالا؛ ۳) جریان سرمایه؛ ۴) تعامل اجتماع؛ ۵) تأمین خدمات و روابط اداری. پژوهش‌هایی که از دهه ۱۹۸۰ میلادی به بعد، در زمینه نقش و عملکردهای شهرهای کوچک انجام گرفته است، به طور عمده به این نکته اذعان دارد که شهرهای کوچک در صورت بهره‌مندی از شرایط و امکانات لازم، می‌توانند اشتغال غیر کشاورزی را برای جمعیت حوزه نفوذ خود فراهم کنند و به این ترتیب، با تثبیت جمعیت و پذیرش بخشی از مهاجران روستایی، تا حدودی مهاجرت‌های روستایی به شهرهای بزرگ را کاهش دهند. این شهرها به عنوان بازار تولیدات کشاورزی حوزه‌های روستایی پیرامون خود و مراکز توزیع کالاهای مصرفی مراکز شهری برتر عمل می‌کنند.

ایده و موضوع مطالعه‌ی نقش و تأثیر نقاط شهری کوچک در سطح منطقه‌ای و محلی، شاید اولین بار با کار "جانسون" (1970) و بحث «مراکز توسعه روستایی» توسط "فانل" (۱۹۷۶) آغاز و مطرح گردید که تقریباً جدیدترین موضوع در توسعه منطقه‌ای بود (Barean, 2009:14). بدون شک یکی از مهمترین طرفداران این دیدگاه، "دنيس راندنيلي" است که با همکاری "رودل" در سال ۱۹۷۸، بحث عمیق و گسترده‌ای در این زمینه با نوشتن کتاب «عملکردهای شهری در توسعه روستایی» فراهم آورد (Baresky, 2009:88)

"هاردوی" و "ساتروایت" نیز در سال (۱۹۸۶) اقدام به تألیف کتابی تحت عنوان «نقش شهرهای کوچک و متوسط در توسعه ملی و منطقه‌ای در جهان سوم» کردند. اهمیت شهرهای کوچک در کشورهای جهان سوم را به عنوان مراکز سیاسی و اداری، مراکز ارایه خدمات و مراکز مدیریتی نواحی روستایی مورد بررسی قرار داده‌اند. "جانسون"

کلید توسعه روستاها را در وجود شبکه‌ای از شهرهای کوچک که واسط ارتباط شهرهای بزرگ می‌باشند می‌داند (Sarafi, 1998:132).

در ایران نیز در طرح ستیران (۱۳۵۶) توجه به شهرهای کوچک به عنوان عامل اصلی حفظ تعادل محیطی جامعه روستایی مطرح شده است. بعد از انقلاب اسلامی نیز در برنامه پنج ساله اول توسعه افزایش سرعت توسعه شهرهای کوچک و کاهش سرعت رشد کلانشهرها، به عنوان عامل مهمی در توازن فعالیت و جمعیت انگاشته شده است. در برنامه‌های توسعه حمایت از شهرهای کوچک با تأکید بر جلوگیری از توسعه کلان شهرها پرداخته شده است (Zebardast, 2004:58).

نظریان (۱۳۷۵) ساختار نظام شهری در ایران و در استان زنجان را بررسی و تبیین کرده است و همچنین جایگاه شهرهای کوچک، رشد و توسعه آنها را در ایران و در استان زنجان مطالعه کرده و در نهایت به تبیین جایگاه شهرهای کوچک در در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی پرداخته است.

تحقیقات نشان می‌دهد، بیشترین موفقیت‌های برنامه و سیاست‌های شهرهای کوچک زمانی اتفاق افتاده است که شرایط و امکانات به نحو احسن آماده و در دسترس بوده است و این سیاست‌ها و برنامه‌ها بر اساس بهره‌برداری مناسب از مناطق روستایی اطراف شهرهای کوچک بوده است که با استفاده از امکانات و منابع خود منطقه، عوامل توسعه روستایی و منطقه‌ای را پی‌ریزی کرده باشند.

اهداف پژوهش

اهداف توسعه شهرهای کوچک در حقیقت به وجود آوردن فرصت‌های جدید برای رشد و توسعه اقتصادی و زیرساخت‌های اجتماعی در مناطق روستایی و توسعه متعادل منطقه‌ای است. هدف اصلی این مطالعه، بررسی نوع و میزان روابط و وابستگی‌های فضایی شهر گهواره و فضاهای پیرامونی و تقویت توسعه روستاهای حوزه نفوذ است. اهداف فرعی این پژوهش عبارت است از:

- شناسایی انواع روابط شهر گهواره با روستاهای پیرامونی
- اولویت‌بندی روابط موجود شهر گهواره با روستاهای پیرامونی
- شناسایی ارتباطات اولویت‌داری که باید ایجاد یا تقویت و تشدید شوند.

سؤالات پژوهش

- ۱- شهر کوچک گهواره چه روابطی با روستاهای پیرامونی خود دارد؟
- ۲- شهر گهواره با روستاهای پیرامونی از نظر چه نوع روابطی بیشترین و کمترین میزان ارتباط را دارد؟
- ۳- بین شهر گهواره و روستاهای پیرامونی چه نوع روابطی باید تشدید و تقویت شود؟

پیوندهای روستایی - شهری

"راندینلی" و "رودل"^۱ عقیده دارند، کنش متقابل جوامع عمدتاً حاصل پیوندهای کالبدی است که خود مبتنی بر وابستگی متقابل منابع و نیز شبکه‌های حمل و نقل است (Ebrahimzadeh, et.al:156). بُعد دیگر پیوندها را در

^۱. Rondinelli & Ruddle

ساختار فضایی، پیوندهای اقتصادی تشکیل می‌دهد که بر شبکه‌های بازار، کالا، مواد خام و مانند آن متکی است. حرکت‌های جمعیتی خود یکی از ابعاد اصلی سازمان فضایی است. "جانستون"^۱ یکی از سه بعد نظام فضایی را در پیوندهای جمعیتی خلاصه کرده است. از انواع دیگر پیوندها در سازمان فضایی، پیوندهای فناوری است که امکان افزایش تولید و بهره‌دهی را میسر می‌سازد. بر این مبنا، پیوندها و تعامل روستایی - شهری را می‌توان در مقوله و در دو سطح متفاوت مورد بررسی قرار داد:

الف) تعامل و پیوندها در خلال فضا (نظیر جریان افراد، کالاها، پول، سرمایه، اطلاعات و مواد زائد)؛

ب) تعامل و پیوندها در سطح بخش‌ها (تعامل بخشی) که شامل فعالیت‌های روستایی که در نواحی شهری جریان دارند (مانند کشاورزی شهری) یا فعالیتهایی که اغلب به عنوان شهری طبقه بندی می‌شوند (نظیر صنعت و خدمات) اما در محیط‌های روستایی جریان می‌یابند (Saeedi, Taghizade, 2005: 87).

روابط نوین شهر و روستا

امروزه با تحولات گسترده اقتصادی - اجتماعی و تکنولوژیک از جمله در زمینه حمل و نقل و راه‌های ارتباطی، روابط شهر و روستا بسیار گسترده و متنوع شده است. این روابط خود را به شکل جریان جمعیت، کالا، عقاید، سرمایه، اطلاعات و نوآوری نشان می‌دهد. به همین دلیل بسیاری از تحولات و تغییرات در شهرها و روستاها ناشی از کم و کیف روابط بین آنهاست. بنابراین لازم است روابط شهری - روستایی در روند برنامه‌ریزی مورد توجه قرار گیرد (Clayton et al, 2003: 186).

از نظر جغرافیدانان ارتباط میان شهر و روستا مطابق جدول ذیل می‌باشد:

جدول شماره ۱. انواع رابطه میان سکونتگاه‌ها از دیدگاه "راندینلی"

نتیجه	عامل تاثیرگذار	نوع رابطه
کوتاهتر شدن فاصله	شبکه راهها	رابطه فیزیکی
گسترش داد و ستد شهر و روستا	بازارها	رابطه اقتصادی
ایجاد انگیزه برای مهاجرت	جابه‌جایی دائمی یا پاندولی	حرکت جمعیتی
کاهش بعد فضایی	سیستم مخابراتی	رابطه فنی و تکنیکی
تغییرات اجتماعی در روستا	بازدیدها و مراسمها	تعاملات اجتماعی
کاهش شکاف میان دو جامعه	جریان انرژی	توزیع خدمات
افزایش رفت و آمد به شهرها	وابستگی اداری و بودجه	رابطه اداری و سیاسی

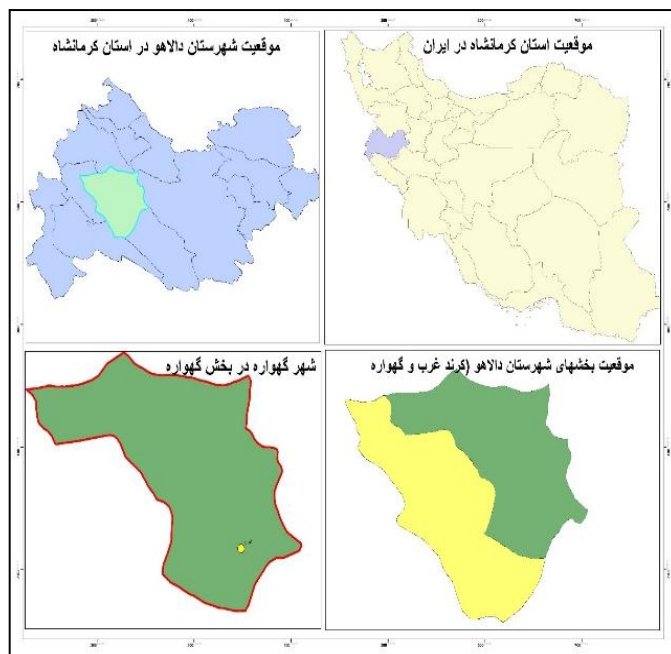
Source: Research Findings

محدوده مورد مطالعه

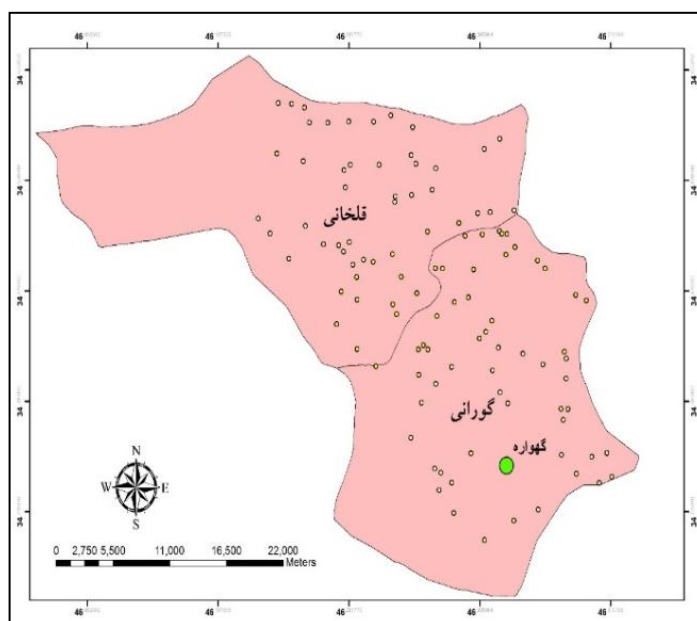
بخش گهواره با مساحتی حدود ۹۷۵ کیلومتر مربع، یکی از بخش‌های شهرستان دالاهو - گوران سابق - واقع در استان کرمانشاه می‌باشد. این بخش از شمال به شهرستان ثلاث‌باباجانی و سرپل‌ذهاب، از جنوب به شهرستان‌های اسلام‌آبادغرب و کرندغرب و از شرق به بخش کوزران و از غرب به شهرستان کرند محدود است. فاصله‌ی زمینی آن تا مرکز استان ۷۵ کیلومتر، تا شهرستان اسلام‌آباد غرب ۴۵ کیلومتر و تا شهرستان دالاهو ۵۲ کیلومتر است. منطقه‌ی کوهستانی و سردسیر و محصور به کوه‌های مرتفع در سلسله جبال زاگرس است که در ۴۶ درجه و ۲۵ دقیقه طول و ۳۴ درجه و ۳۲ دقیقه عرض جغرافیایی قرار دارد. فاصله مرکز این بخش تا مرکز شهرستان ۵۰ کیلومتر

^۱. Johnston

و تا مرکز استان ۱۲۰ کیلومتر و تا تهران (مرکز کشور) ۸۵۰ کیلومتر می‌باشد. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۴۶۴ متر و دارای دو دهستان به نام‌های «گوران» که دارای ۱۳۵۰ خانوار و ۵۰۹۳ نفر جمعیت و «قلخانی» که دارای ۱۹۷۴ خانوار و ۸۰۵۰ نفر جمعیت و بخش گهواره دارای ۱۱۲ روستا است که ۱۰۱ روستای آن دارای سکنه و ۱۱ روستای دیگرش خالی از سکنه که دارای ۳۳۲۴ خانوار و ۱۳۱۴۳ نفر جمعیت است. نقشه شماره ۱ موقعیت جغرافیایی شهر گهواره را در استان کرمانشاه و نقشه شماره ۲ موقعیت این شهر را در بخش گهواره نشان می‌دهد.

نقشه شماره ۱. موقعیت جغرافیایی شهر گهواره در استان کرمانشاه

نقشه شماره ۲. موقعیت جغرافیایی شهر گهواره در بخش گهواره

Source: Author

روش پژوهش

این پژوهش از نظر نوع، «کاربردی- توسعه‌ای» است. در این پژوهش از روش «توصیفی- تحلیلی» استفاده شده است. در جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز پژوهش از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. کلیه روستاهای حوزه نفوذ که شامل ۱۱۲ روستا بود با توجه به طبقه جمعیتی و امکانات و خدمات موجود، کدبندی شدند. در مجموع روستاهای مورد بررسی دارای ۱۸۹۰ نفر خانوار بودند. برای انتخاب حجم نمونه از روش کوکران استفاده شد. فرمول کوکران برای حجم نمونه عبارت است از:

$$n = \frac{1.96^2 \times 0.8 \times 0.2}{0.05^2} = 217$$

$$n = \frac{1.96^2 \times 0.8 \times 0.2}{0.05^2} \div \left(1 + \frac{1}{1890} \left(\frac{1.96^2 \times 0.8 \times 0.2}{0.05^2} - 1 \right) \right)$$

بر اساس مدل کوکران حجم نمونه معادل ۲۱۷ تعیین گردید و به این تعداد نمونه از سرپرست خانوارها انتخاب و پرسشنامه تکمیل گردید.

جدول شماره ۲. فاصله روستاها از شهر گهواره

فاصله روستاها از شهر گهواره	تعداد روستاها	نمونه آماری روستاها	ضریب تجمعی
۰-۱۰ کیلومتر	۳۲	۲۲	۲۸.۵۷
۱۰-۲۰ کیلومتر	۴۱	۲۸	۳۶.۱۶
۲۰-۳۰ کیلومتر	۳۱	۲۱	۲۷.۶۸
۳۰ کیلومتر و بیشتر	۸	۶	۷.۱۴
جمع	۱۱۲	۷۷	۱۰۰

Source: Research Findings

یافته‌های پژوهش

- تعیین سلسله مراتب عملکردی و سطح بندی بخش گهواره بر اساس شاخص مرکزیت شاخص مرکزیت روش دیگری برای نشان دادن میزان مرکزیت سکونتگاه‌هاست. این شاخص اهمیت کارکردی عملکردها را، نه تنها بر مبنای تعداد عملکرد در یک مکان، بلکه بر اساس فراوانی این عملکرد در کل منطقه‌اندازه‌گیری می‌کند. عملکردهای وزنی معادل نسبت معکوس فراوانی آنها در منطقه به خود می‌گیرند و از طریق فرمول زیر بدست می‌آید:

$$Ci = \frac{i}{Ti} \times 100$$

که در آن Ci ضریب مکانی عملکرد i و Ti کل عملکردهای i موجود در منطقه است. شاخص مرکزیت برای یک مکان، برابر است با مجموع وزن عملکردهای موجود در آن مکان. هر چه میزان این شاخص بیشتر باشد، اهمیت کارکردی آن مکان بیشتر است. در بخش گهواره شاخص مرکزیت به صورت جدول شماره ۳ می‌باشد. شهر گهواره در رتبه اول، روستای زاوله علیا رتبه دوم، روستای دوشیمان در رتبه سوم و روستاهای دیگر در مراتب بعدی قرار دارند.

جدول شماره ۳. ضریب مکانی عملکرد و شاخص مرکزیت بخش گهواره

رتبه	نام سکونت گاه	امتیاز سکونت گاه
۱	شهر گهواره	960.78
۲	زاوله علیا	460.78
۳	دوشمیان	346.97
۴	تختگاه جهانبخش	208.33
۵	بيله هوعلیا	190.37
۶	بیموش	188.13
۷	کامران بیگ رضا	174.73
۸	زاوله سفلی	167.76
۹	توتشامی	143.16
۱۰	گورگاوز	140.83
۱۱	سرتخنکا	134.69
۱۲	بریشه بیگ مراد	107.94
۱۳	بان یاران میرزاحسین	102.15

Source: Research Findings

انواع روابط و وابستگی های فضایی شهر گهواره و فضای پیرامونی

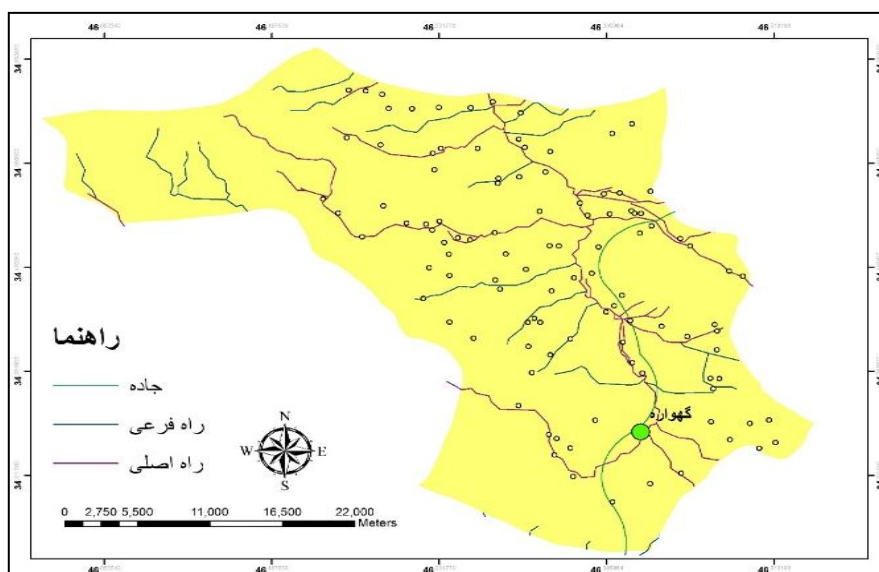
به منظور توصیف روابط روستاهای حوزه نفوذ شهر گهواره با این شهر، از ۸ شاخص استفاده شده است. برای هر یک از شاخص ها گویه هایی در قالب طیف لیکرت (پنج گزینه ای، از خیلی کم تا خیلی زیاد) مطرح شد. در مرحله بعد به هر یک از پاسخ ها امتیازی داده شده و بنابراین میانگین امتیاز گویه ها در هر شاخص معرف وزن آن شاخص می باشد.

روابط فیزیکی - کالبدی

رابطه فیزیکی - فضایی بین شهر و روستا ملموس ترین و واقعی ترین رابطه ها است. مدل های معروف مرکز پیرامون، حوزه نفوذ، پسرکانه ها، شهر و حومه، اقمار و غیره و حتی مطالعات ناحیه ای، همه حکایت از رابطه فیزیکی - فضایی بین شهر و روستا دارد. «یکپارچگی فضایی جوامع اساساً از روابط فیزیکی و از طریق شبکه های حمل و نقل طبیعی و شبکه های حمل و نقل انسان ساخت به وجود می آید» (Shokoe, 2001: 270). اصولاً راه ها که عینی ترین و شناخته شده ترین نوع رابطه فیزیکی بین شهرها و روستاها هستند در بخش گهواره عموماً به پیروی و همراهی شرایط طبیعی منطقه شکل گرفته و گسترش یافته اند.

روابط اقتصادی

با توجه به داده های جدول شماره ۴ در بررسی روابط اقتصادی، سرمایه گذاری روستاییان در شهر گهواره دارای میانگین (۳/۷۰)، سرمایه گذاری از شهر گهواره در روستاها با میانگین (۱/۴۳)، مازاد محصولات کشاورزی به شهر دارای میانگین (۳/۹۷)، بازار مایحتاج عمومی در شهر گهواره با میانگین (۳/۹۶)، جریان درآمد و سرمایه از شهر به روستا با میانگین (۳/۸۸)، جریان درآمد و سرمایه از روستا به شهر با میانگین (۲/۹۹)، جریان کالا از شهر به روستا با میانگین (۳/۲۵) بوده است که انتقال مازاد محصولات کشاورزی به شهر بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است.

نقشه شماره ۳. شبکه ارتباطی بخش گهواره

Source: Auathor

جدول شماره ۴. روابط اقتصادی شهر گهواره و روستاهای پیرامونی

ردیف	گویه‌ها	بسیار کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		ت	د	ت	د	ت	د	ت	د	ت	د	
۱	سرمایه‌گذاری روستاییان در شهر گهواره	-	-	۴۳	۱۹/۸	۴۳	۱۹/۸	۶۶	۳۰/۴	۶۵	۳۰	۳/۷۰
۲	سرمایه‌گذاری از شهر گهواره در روستاها	۱۳۴	۶۱/۸	۷۲	۳۳/۲	۱۱	۵/۱	-	-	-	-	۱/۴۳
۳	مازاد محصولات کشاورزی به شهر	-	-	۱۳	۶	۳۹	۱۸	۱۰۲	۴۷	۶۳	۲۹	۳/۹۷
۴	بازار مایحتاج عمومی در شهر گهواره	۱۶	۷/۴	۱۶	۷/۴	۳۱	۱۴/۳	۹۳	۴۲/۹	۶۱	۲۸/۱	۳/۹۶
۵	جریان درآمد و سرمایه از شهر به روستا	-	-	۱۴	۶/۵	۵۷	۲۶/۳	۸۷	۴۰/۱	۵۹	۲۷/۲	۳/۸۸
۶	جریان درآمد و سرمایه از روستا به شهر	۴۸	۲۲/۱	۲۵	۱۱/۵	۴۸	۲۲/۱	۷۲	۳۲/۲	۲۴	۱۱/۱	۲/۹۹
۷	جریان کالا از شهر به روستا	۲۶	۱۲	۵۳	۲۴/۴	۲۳	۱۰/۶	۶۹	۳۱/۸	۴۶	۲۱/۲	۳/۲۵

Source: Research Findings

روابط اجتماعی

با توجه به داده‌های جدول شماره ۵، در بررسی روابط اجتماعی، دیدار با خویشاوندان از شهر به روستا دارای میانگین (۲/۹۵)، دیدار با خویشاوندان از روستا به شهر با میانگین (۳/۲۵)، اعیاد و جشن‌ها از شهر به روستا دارای میانگین (۳/۴۵)، اعیاد و جشن‌ها از روستا به شهر با میانگین (۳/۴۴)، تماس‌های تلفنی از روستا به شهر با میانگین (۲/۶۰)، تماس‌های تلفنی از شهر به روستا با میانگین (۳/۵۰)، بوده است که تماس‌های تلفنی از شهر به روستا بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است.

جدول شماره ۵. روابط اجتماعی شهر گهواره و روستاهای پیرامونی

ردیف	گویه‌ها	بسیار کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		ت	د	ت	د	ت	د	ت	د	ت	د	
۱	دیدار با خویشاوندان از شهر به روستا	۲۵	۱۱/۵	۶۳	۲۹	۵۱	۲۳/۵	۵۲	۲۴	۲۶	۱۱۲	۲/۹۵
۲	دیدار با خویشاوندان از روستا به شهر	۲۶	۱۲	۵۳	۲۴/۴	۲۳	۱۰/۶	۶۹	۳۱/۸	۴۶	۲۱/۲	۳/۲۵
۳	اعیاد و جشن‌ها از شهر به روستا	۱۲	۵/۵	۲۴	۱۱/۱	۶۰	۲۷/۶	۹۶	۴۴/۲	۲۵	۱۱/۵	۳/۴۵
۴	اعیاد و جشن‌ها از روستا به شهر	۱۲	۵/۵	۳۶	۱۶/۶	۴۸	۲۲/۱	۸۵	۳۹/۲	۳۶	۱۶/۶	۳/۴۴
۵	تماس‌های تلفنی از روستا به شهر	۲۲	۱۰/۱	۱۰۸	۴۹/۸	۴۳	۱۹/۸	۲۲	۱۰/۱	۲۲	۱۰/۱	۲/۶۰
۶	تماس‌های تلفنی از شهر به روستا	۸	۳/۶	۲۴	۱۱/۱	۶۰	۲۷/۶	۹۶	۴۴/۲	۲۹	۱۳/۵	۳/۵۰

Source: Research Findings

تحركات جمعیتی

با توجه به داده‌های جدول شماره ۶، در بررسی تحركات جمعیتی، مهاجرت دائمی از شهر به روستا دارای میانگین (۱/۴۱)، مهاجرت دائمی از روستا به شهر با میانگین (۳/۷۶)، مهاجرت موقت از شهر به روستا دارای میانگین (۳/۸۸)، مهاجرت موقت از روستا به شهر با میانگین (۳/۸۹)، جابجایی روزانه نیروی کار از روستا به شهر با میانگین (۲/۹۵)، جابجایی روزانه نیروی کار از شهر به روستا با میانگین (۳/۲۵)، بوده است که مهاجرت موقت از روستا به شهر بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است.

جدول شماره ۶. روابط اقتصادی شهر گهواره و روستاهای پیرامونی

ردیف	گویه‌ها	بسیار کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		ت	د	ت	د	ت	د	ت	د	ت	د	
۱	مهاجرت دائمی از شهر به روستا	۱۴۰	۶۴/۵	۶۳	۲۹	۱۴	۶/۵	-	-	-	-	۱/۴۱
۲	مهاجرت دائمی از روستا به شهر	-	-	۱۳	۶	۳۹	۱۸	۱۰۲	۴۷	۶۳	۲۹	۳/۷۶
۳	مهاجرت موقت از شهر به روستا	-	-	۴۳	۱۹/۸	۴۳	۱۹/۸	۶۶	۳۰/۴	۶۵	۳۰	۳/۸۸
۴	مهاجرت موقت از روستا به شهر	-	-	۱۴	۶/۵	۵۷	۲۶/۳	۸۷	۴۰/۱	۵۹	۲۷/۲	۳/۸۹
۵	جابجایی روزانه نیروی کار از روستا به شهر	۲۵	۱۱/۵	۶۳	۲۹	۵۱	۲۳/۵	۵۲	۲۴	۲۶	۱۱۲	۲/۹۵
۶	جابجایی روزانه نیروی کار از شهر به روستا	۲۶	۱۲	۵۳	۲۴/۴	۲۳	۱۰/۶	۶۹	۳۱/۸	۴۶	۲۱/۲	۳/۲۵

Source: Research Findings

جدول شماره ۷. تغییرات جمعیتی و ضریب کشش‌پذیری شهر گهواره (۱۳۴۵-۱۳۹۰)

سال	جمعیت	نرخ رشد	ضریب کشش‌پذیری
۱۳۴۵	۱۹۳۹	۲/۴۵	۰/۸۷
۱۳۵۵	۲۴۶۹	۶/۴۸	۲/۶۳
۱۳۶۵	۴۶۲۷	۱/۰۶	۰/۷۲
۱۳۷۵	۵۱۴۲	-۰/۸۸	-۰/۵۵
۱۳۸۵	۴۹۱۸	-۱/۲۴	-۰/۸۹
۱۳۹۰	۴۶۱۹		

Source: Research Findings

در طرح‌های شهر گهواره در سال ۱۳۸۲ پیش‌بینی شده که جمعیت شهر گهواره در سال ۱۳۹۲ به تعداد ۷۴۳۷ نفر خواهد رسید اما در سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ جمعیت این شهر معادل ۴۶۱۹ نفر بوده است. به نظر می‌رسد جمعیت شهر به جمعیت پیش‌بینی شده دست پیدا نکرده و در جذب جمعیت ناموفق بوده است. و سیر نزولی جمعیت و نرخ رشد منفی جمعیت را در این شهر شاهدیم. ضریب کشش‌پذیری منفی در دهه‌های اخیر نشان ضعف شهر در جذب جمعیت و نگهداشت جمعیت دارد. تحركات جمعیتی شهر گهواره با حوزه نفوذ خود در زمینه جذب مهاجرین روستاها ضعیف بوده و بیشتر مهاجرت‌ها به شهر تهران، ساوه و کرمانشاه بوده که بیشتر در جستجوی کار و شغل و به امید زندگی بهتر در شهرهای بزرگ می‌باشند.

روابط فرهنگی

از نظر فرهنگی رابطه بین شهر گهواره و روستاهای پیرامونی به فعالیت‌هایی نظیر مشارکت روستاییان در مراسم مذهبی - سیاسی (نماز جمعه، دعاها، راهپیمایی‌ها...) که عمدتاً در شهر برگزار می‌شود و نیز علاقه شهروندان به مراسم سنتی عروسی‌ها و عزاداریها و نیز گردشگاه‌های طبیعی روستا خلاصه می‌شود که پیوند شهر و روستا را استمرار و تقویت نموده است.

روابط سیاسی، اداری و سازمانی

ارتباط سیاسی بیشتر مربوط به وابستگی‌های اداری روستاها به ترتیب با دهستان، بخش، شهرستان و استان می‌باشد. روستاها - که عملاً کوچکترین واحد سیاسی کشور هستند - این ارتباط را با سطوح بالاتر دارا می‌باشند. وجود نهادهای سیاسی، امنیتی، نظامی، انتظامی، حتی مدرسه، کتابخانه و شرکتهای تعاونی، دفاتر جهاد سازندگی، شهرداری گهواره، بانک ملت، ملی، کشاورزی، اداره‌ی جهاد کشاورزی، آب و فاضلاب، جهاد سازندگی، کمیته امداد امام خمینی (ره)، اداره‌ی منابع طبیعی، نمایندگی برق، اداره دامپزشکی، اداره‌ی پست، پاسگاه نیروی انتظامی، دفترخانه اسناد رسمی ازدواج و طلاق، شورای حل اختلاف، ثبت احوال، همه رگ‌های ارتباط سیاسی سکونتگاه‌های روستایی با شهرها و کل کشور است.

روابط تکنولوژیکی

با توجه به داده‌های جدول شماره ۸، در بررسی روابط تکنولوژیکی و ارتباطات، روابط اینترنتی دارای میانگین (۱/۰۹)، روابط دفتر خدمات ICT با میانگین (۱/۳۲) و ارائه‌ی روش‌های نوین کشاورزی دارای میانگین (۱/۴۴) بوده است که نشان‌دهنده پایین بودن تمام میانگین‌های گویه‌ها از حد استاندارد می‌باشد و روابط فضایی شهر گهواره با فضای پیرامونی خود در این رابطه ضعیف است.

جدول شماره ۸. روابط تکنولوژیکی - ارتباطاتی شهر گهواره و روستاهای پیرامونی

ردیف	گویه‌ها	بسیار کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد	میانگین
		ت	د	ت	د	ت	د	ت	د		
۱	روابط اینترنتی	۲۰۱	۹۲/۶	۱۶	۷/۴	-	-	-	-	-	۱/۰۹
۲	روابط دفتر خدمات ICT	۱۹۴	۸۹/۴	۲۲	۱۰/۱	-	-	-	-	-	۱/۱۰
۳	روابط خدمات پستی	۱۷۳	۷۹/۲	۴۴	۲۰/۸	-	-	-	-	-	۱/۳۲
۴	ارائه روش‌های نوین کشاورزی	۱۳۲	۶۰/۸	۷۲	۳۳/۲	۱۲	۵/۵	-	-	-	۱/۴۴

Source: Research Findings

روابط خدماتی

با توجه به داده‌های جدول شماره ۹، در بررسی روابط خدماتی، عملکردهای بهداشتی - درمانی دارای میانگین (۳/۲۵)، عملکردهای آموزشی - فرهنگی با میانگین (۴/۲۲)، عملکردهای بازرگانی دارای میانگین (۳/۳۱)، عملکردهای خدماتی - زیربنایی با میانگین (۲/۹۵)، عملکردهای کشاورزی و امور دام با میانگین (۳)، انتقال صنایع و خدمات بخش کشاورزی از شهر به روستا با میانگین (۱/۹۴) بوده است که عملکرد آموزشی شهر گهواره بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است و نشان‌دهنده عملکرد قوی کارکردهای آموزشی در روابط فضایی شهر

گهواره و فضای پیرامونی بوده و بعد از آن عامل کارکردهای بهداشتی - درمانی بیشترین میانگین را داشته که این عامل هم در روابط شهر گهواره و پیرامون نقش قوی داشته است.

جدول شماره ۹. روابط خدماتی شهر گهواره و روستاهای پیرامونی

ردیف	گونه‌ها	بسیار کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		ت	د	ت	د	ت	د	ت	د	ت	د	
۱	عملکردهای بهداشتی- درمانی	۲۶	۱۲	۳۳	۱۸/۴	۲۳	۱۰/۶	۶۹	۳۱/۸	۶۶	۲۸/۲	۳/۸۵
۲	عملکردهای آموزشی- فرهنگی	-	-	-	-	۲۸	۱۲/۹	۱۱۳	۵۲/۱	۷۶	۳۵	۴/۲۲
۳	عملکردهای بازرگانی	۱۳	۱۱	۵۳	۲۴/۴	۲۳	۱۰/۶	۶۹	۳۱/۸	۴۹	۲۲/۲	۳/۳۱
۴	عملکردهای خدماتی- زیربنایی	۲۵	۱۱/۵	۶۳	۲۹	۵۱	۲۳/۵	۵۲	۲۴	۲۶	۱۱۲	۲/۹۵
۵	عملکردهای کشاورزی و امور دام	۲۷	۱۲/۴	۵۴	۲۴/۹	۵۴	۲۴/۹	۵۵	۲۵/۳	۲۷	۱۲/۴	۳
۶	انتقال صنایع و خدمات بخش کشاورزی از شهر به روستا	۷۵	۳۴/۶	۹۴	۴۳/۳	۳۳	۱۵/۲	۱۵	۶/۹	-	-	۱/۹۴

Source: Research Findings

انواع و نسبت روابط و وابستگی‌های بین شهر و روستا در بخش گهواره

با توجه به داده‌های جدول شماره ۱۰، در بررسی روابط فضایی شهر گهواره با فضای پیرامونی، روابط اقتصادی دارای میانگین (۳/۳۱)، روابط خدماتی با میانگین (۴/۲۲)، روابط تکنولوژیکی دارای میانگین (۱/۴۴)، روابط آموزشی با میانگین (۳/۸۸)، روابط سیاسی- اداری و سازمانی با میانگین (۳/۷۶)، تحرکات جمعیتی با میانگین (۳/۸۱)، روابط اجتماعی با میانگین (۲/۶۰) و روابط فرهنگی (۲/۹۹) بوده است که روابط خدماتی شهر گهواره بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است.

همانگونه که در جدول شماره ۱۱ نشان داده شده است، روابط فضایی شهر گهواره با فضای پیرامونی، روابط اقتصادی با نسبت ۰/۱۳، روابط آموزشی ۰/۲۲، روابط تکنولوژیکی ۰/۰۲، روابط خدماتی ۰/۲۳، روابط سیاسی- اداری و سازمانی ۰/۱۶، تحرکات جمعیتی ۰/۱۴، روابط اجتماعی ۰/۰۷ و روابط فرهنگی ۰/۰۳ را به خود اختصاص داده‌اند که روابط خدماتی در رتبه اول، روابط آموزشی در رتبه دوم، روابط سیاسی- اداری و سازمانی در رتبه سوم، تحرکات جمعیتی در رتبه چهارم، روابط اقتصادی در رتبه پنجم، روابط اجتماعی در رتبه هفتم و روابط تکنولوژیکی در رتبه آخر روابط قرار گرفته‌اند. مطابق با بررسی کارکردهای مختلف، شهر گهواره در هیچ یک از کارکردهای خود بر فضای پیرامونی خود تأثیر قوی نداشته است، در کارکردهای خدماتی، آموزشی، سیاسی- اداری و سازمانی و روابط اقتصادی تأثیر متوسط و در کارکردهای تکنولوژیکی، تحرکات جمعیتی، روابط اجتماعی و فرهنگی تأثیر ضعیفی بر فضای پیرامونی خود دارد.

جدول شماره ۱۱. روابط فضایی شهر گهواره با روستاهای پیرامونی

ردیف	گونه‌ها	بسیار کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		ت	د	ت	د	ت	د	ت	د	ت	د	
۱	روابط اقتصادی	۱۳	۱۱	۵۳	۲۴/۴	۲۳	۱۰/۶	۶۹	۳۱/۸	۴۹	۲۲/۲	۳/۳۱
۲	روابط خدماتی	-	-	-	-	۲۸	۱۲/۹	۱۱۳	۵۲/۱	۷۶	۳۵	۴/۲۲
۳	روابط تکنولوژیکی	۱۳۲	۶۰/۸	۷۲	۳۳/۲	۱۲	۵/۵	-	-	-	-	۱/۴۴
۴	روابط آموزشی	-	-	۱۴	۶/۵	۵۷	۲۶/۳	۸۷	۴۰/۱	۵۹	۲۷/۲	۳/۸۸
۵	روابط سیاسی- اداری	-	-	۱۳	۶	۳۹	۱۸	۱۰۲	۴۷	۶۳	۲۹	۳/۷۶
۶	تحرکات جمعیتی	-	-	۱۳	۶	۳۹	۱۸	۱۰۲	۴۷	۶۳	۲۹	۳/۸۱
۷	روابط اجتماعی	۲۲	۱۰/۱	۱۰۸	۴۹/۸	۴۳	۱۹/۸	۲۲	۱۰/۱	۲۲	۱۰/۱	۲/۶۰
۸	روابط فرهنگی	۴۸	۲۲/۱	۲۵	۱۱/۵	۴۸	۲۲/۱	۷۲	۳۲/۲	۲۴	۱۱/۱	۲/۹۹

Source: Research Findings

روابط فضایی شهر گهواره با فضای پیرامونی

در جدول شماره ۱۲ نتایج آزمون t برای مجموع شاخص‌های مورد استفاده نمایش داده شده است. همانگونه که در این جدول نشان داده شده، میانگین شاخص‌های روابط فضایی در بخش گهواره در روابط تکنولوژیکی، تحرکات جمعیتی، روابط اجتماعی و فرهنگی سطح پایین‌تری از میانگین قرار گرفته است.

جدول شماره ۱۱. آماره‌های پراکندگی روابط فضایی شهر گهواره با روستاهای پیرامونی

متغیر	گویه	انحراف معیار	واریانس	چولگی	دامنه تغییرات	مینیم	ماکزیمم
روابط اقتصادی	۷	۱/۲۴	۴/۷۸	۰/۷۵۹	۲۸	۷	۳۵
روابط خدماتی	۶	۱/۱۲	۶/۵۵	۰/۵۹۸	۲۴	۶	۳۰
روابط تکنولوژیکی	۴	۰/۹۴	۳/۹۶	۰/۸۷۴	۱۶	۴	۲۰
روابط آموزشی	۷	۲/۹۶	۴/۳۳	۰/۵۸۹	۲۸	۷	۳۵
روابط سیاسی-اداری	۱	۰/۸۷	۳/۵۸	۰/۷۹۹	۵	۱	۵
تحرکات جمعیتی	۶	۱/۰۳	۳/۵۸	۰/۸۹۸	۲۴	۶	۳۰
روابط اجتماعی	۱	۰/۷۹	۳/۶۶	۰/۷۷۴	۴	۱	۵
روابط فرهنگی	۱	۰/۷۳	۳/۷۹	۰/۳۹۸	۴	۱	۵

Source: Research Findings

جدول شماره ۱۲. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای روابط فضایی شهر گهواره با روستاهای پیرامونی

متغیر	مقدار آزمون = ۳			t	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین اختلاف متغیر با مقدار آزمون
	تعداد	میانگین	مقدار آزمون				
روابط اقتصادی	۲۱۷	۳/۳۱	۳/۶۲	۲۱۶	۰/۰۰۱	۰/۳۱	
روابط خدماتی	۲۱۷	۴/۲۲	۸/۹۶	۲۱۶	۰/۰۰۱	۱/۲۲	
روابط تکنولوژیکی	۲۱۷	۱/۴۴	۲/۵۴	۲۱۶	۰/۰۰۱	-۱/۵۶	
روابط آموزشی	۲۱۷	۳/۸۸	۲۴/۸۴	۲۱۶	۰/۰۰۱	۰/۸۸	
روابط سیاسی-اداری	۲۱۷	۳/۷۶	۹/۵۳	۲۱۶	۰/۰۰۱	۰/۷۶	
تحرکات جمعیتی	۲۱۷	۳/۸۱	۳/۳۷	۲۱۶	۰/۰۰۱	-۰/۸۱	
روابط اجتماعی	۲۱۷	۲/۶۰	۹/۸۴	۲۱۶	۰/۰۰۱	-۰/۴۰	
روابط فرهنگی	۲۱۷	۲/۹۹	۱۴/۱۸	۲۱۶	۰/۰۰۱	-۰/۰۱	

Source: Research Findings

جدول شماره ۱۳. انواع و نسبت روابط و وابستگی‌های بین شهر و روستا در بخش گهواره

اندازه عملکردی	رتبه	نسبت رابطه روستاها به شهر گهواره	نوع رابطه	ردیف
متوسط	پنجم	۰/۱۳	روابط اقتصادی	۱
متوسط	دوم	۰/۲۲	روابط آموزشی	۲
ضعیف	هشتم	۰/۲	روابط تکنولوژیکی	۳
متوسط	اول	۰/۲۳	روابط خدماتی	۴
متوسط	سوم	۰/۱۶	روابط سیاسی-اداری و سازمانی	۵
ضعیف	چهارم	۰/۱۴	تحرکات جمعیتی	۶
ضعیف	ششم	۰/۷	روابط اجتماعی	۷
ضعیف	هفتم	۰/۳	روابط فرهنگی	۸
		۱۰۰	جمع	

Source: Research Findings

نتیجه‌گیری

شهر گهواره در استان کرمانشاه دارای ۱۱۲ روستای پیرامونی و تحت حوزه نفوذ است. از این ۱۱۲ روستا، تنها ۸ روستا بیشتر از ۳۰ کیلومتر با شهر گهواره فاصله دارند و ۱۰۴ روستای دیگر کمتر از ۳۰ کیلومتر با این شهر فاصله دارند. فاصله کم روستاها با شهر گهواره باعث شده که این شهر با روستاهای پیرامونی ارتباط فیزیکی مناسبی داشته

باشد. این شهر دارای روابط؛ اقتصادی، آموزشی، تکنولوژیکی، خدماتی، سیاسی-اداری، جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی با روستاهای پیرامون خود است.

از نظر روابط اقتصادی شهر گهواره توانسته مکانی مناسب برای فروش مازاد محصولات کشاورزی روستاییان پیرامونی و نیز مکانی برای تأمین مایحتاج عمومی آنها باشد. همچنین جریان درآمد و سرمایه از شهر به روستاهای پیرامونی مثبت‌تر از جریان درآمد و سرمایه از روستاهای پیرامونی به شهر گهواره است.

نتایج جدول شماره ۱۳ نشان می‌دهد که سطح روابط این شهر با روستاهای پیرامونی در ابعاد مختلف متفاوت می‌باشد. بررسی جدول شماره ۱۳ بیانگر این موضوع است که همه انواع روابط این شهر با روستاهای پیرامونی از نظر عملکردی، متوسط و ضعیف می‌باشند. به عبارتی دیگر این شهر در مجموع نتوانسته ارتباطات و روابط فضایی مناسبی با روستاهای پیرامونی خود برقرار کند. از مجموع ۸ رابطه شهر با روستاهای پیرامونی، ۴ رابطه از نظر عملکردی متوسط و ۴ رابطه نیز ضعیف ارزیابی گردیده است. روابط خدماتی، آموزشی، اقتصادی و سیاسی-اداری متوسط و روابط تکنولوژیکی، فرهنگی، اجتماعی و جمعیتی ضعیف ارزیابی گردیده‌اند.

References

- Barean, I.(2009): **Introduction to urban planning**, London.
- Baresky, F, (2009): **urban planning in small towns and Rural Area**, Routledge, London
- Clayton,BD,D,Dent,N,Dubois,(2003)."**Rural Planning In Developing Countries**, Earthscan Publication Ltd
- Ebrahimzadeh, I., tayebi, N & Shafee, Y.(2012). **an applied analysis of economical role of small towns in rural development** (Shipkouh, Fasa District). *Geography and environmental plaaning*).1, 151-172.
- Fani, Z.(2003). **Small towns. A new approach in regional development**. National Manucipality. Tehran
- Iranian Statistical Bureau (1390). **Detailed results of census and housing of Kermanshah**.
- Nasiri, E.(2009). **Investigation into the role of small towns in organizing spatial order**.
- Nazarian, A. (1996). **The role of small towns in spatial organization and national development**. The case of Zanjan: *Geographical research Quarterly*,Vol. 3.
- Rondinelli. D.A.(1985):**Applied Methods of Regional analysis, the spatial Dimension of development policy**, U.S.A:West View Press.
- Saeedi, A. & Taghizade, F. (2005). **City-rural bounds and regional development: an investigation into Ardekan and Baghemalek towns**. *Geography*. Vol 6,7.
- Shokoe, H.(2001). **New perspectives in urban geography**. Samt Publications, Fourth Edition.
- Saraafi, M. (1998). **Fundamentals of Regional development planning**. The Regional planning Organization.
- Sadr Mosavi, M., & Talebzadeh, M. (2006). **The role of small towns in special development of the province of Western Azarbayejan (a case study of Maku)**.
- Zia Tavana, M. H.& Amir Entekhabi, S. (2007). S. **The process of turning a village to a town and its consequences in Talesh town**. *Geography and development*. 5th. Vol. 10.
- . Zebardast, E.(2004). **The city size, Tehran: Iranian architectural and urban planning study and research center**. First Edition.

Analyzing the Spatial Relationships of Small Cities and Surrounding Villages (Case Study:Gahvareh city in Kermanshah)

Nowzar Ghanbari*

Assistant Prof. of Geography, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran

---

Abstract

This study evaluates the relationships of Gahvareh, a small city, with its surrounding villages. This article aims at studying the status, relationship, and spatial dependency of Gahvareh and its surrounding villages. It is a kind of developmental research in which analytic method is used. Studying the spatial relationships of Gahvareh with its surrounding villages shows that service relationships with the average (4.22) has the most level of relationships, while educational relationships with the average (3.88), population movements with the average (3.81), political-official and organizational relationships with the average (3.76), economic relationships with the average (3.31), cultural relationships with the average (2.99), social relationships with the average (2.60), and technologic relationships with the average (1.44) have the least relationships. The findings show that the level of relationships of this city with its surrounding villages is different in various aspects. The findings reveal that all kinds of relationships of this city with surrounding villages are average and weak based on function. In other words this city totally could not have appropriate connection and spatial relationships with its surrounding villages. From all 8 relationships of the city with its surrounding villages, 4 of them, namely service, educational, economic and political-official and organizational relationships were evaluated average based on the function, while the other 4, technologic, cultural, social relationships and population movements were evaluated weak.

Keywords: Spatial Analysis, City and Village, Surrounding villages, Gahvare City

---

Received Date: 15 June 2016

Accepted Date: 31 August 2016

---

* (Corresponding author) N.Ghanbari@iauksh.ac.ir